

Lausunto maa- ja metsätalousministeriön arviomuistiosta saaristolain päivittämistarpeista

Saaristolautakunta 12.01.2023 § 8
1557/00.04.00/2022

Valmistelija

Elinkeinopäällikkö Tomas Eklund, puh. 040 488 5675
etunimi.sukunimi@parainen.fi

Maa- ja metsätalousministeriö on perustanut virkamiestyöryhmän valmistelemaan arviomuistion saaristolain päivittämistarpeista. Saaristolaki eli laki saariston kehityksen edistämisestä annettiin vuonna 1981, ja suurin osa lain kirjauksista on pysynyt muuttumattomana yli 40 vuotta.

Työryhmä on laatinut muistion, jossa esitellään mahdolliset muutostarpeet. Muistion laatimistyön aikana on järjestetty alueellisia kuulemistilaisuuksia ja saaristolaisille suunnattu sähköinen kyselytutkimus sekä kuntakysely. Muistiossa esitellään pykäläkohtaisesti, minkälaisia muutostarpeita kyseessä olevaan pykälään kohdistuu vai kohdistuuko niitä lainkaan. Muistiossa tuodaan myös esille asioita, jotka olisi syytä ottaa huomioon, kun kyseistä pykälää mahdollisesti päivitetään. Muistiossa esitetään eri vaihtoehtoja pykälien päivittämiseksi. Muistion tarkoituksena on toimia pohjana saaristolain päivittämistyössä, johon voidaan aikaisintaan ryhtyä seuraavalla hallituskaudella.

Maa- ja metsätalousministeriö pyytää lausuntoja arviomuistion luonnoksesta. Myös maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyynnön jakelulistan ulkopuoliset tahot voivat antaa lausuntoja. Lausunto jätetään lausuntopalvelu.fi-palvelun kautta. Kaikki jätetyt lausunnot ovat julkisia ja ne julkaistaan palvelussa. Lausuntojen määräaika on 31.1.2023.

Saaristolautakunta antaa lausuntoehdotuksensa, jota käsitellään kaupunginhallituksen kokouksessa 23.1.2023. Saaristolautakunnan lausunnossa on huomioitu Iniön ja Houtskarın lautakuntien antamat kommentit.

Kommentit lain tarkoitukseen liittyen (2 § Lain tarkoitus)

Valtion ja kuntien toimin on pyrittävä turvaamaan saariston kiinteä asutus luomalla väestölle riittävät mahdollisuudet toimeentuloon, liikkumiseen ja peruspalvelujen saantiin sekä suojaamaan saariston maisemakuvaa ja luontoa ympäristöhaitoilta.

Lain tarkoitusta koskevaa pykälää ei ole muutettu lain voimaantulon jälkeen. Ehdotus pykälän nykyaikaistamisesta on hyvä. Miten vakituinen asutus määritellään ja kenen tarpeet priorisoidaan? Pykälän tulee olla sisällöltään myönteinen ja huomioida monipuolisesti paikallisyhteisön, elinkeinoelämän ja paremman saavutettavuuden kehittäminen.

Kommentit saariston käsitteeseen liittyen (3 § Saariston käsite)

Saaristoon katsotaan kuuluviksi sellaiset merialueen ja sisävesistöjen saaret, joihin ei ole kiinteää tieyhteyttä, sekä muut saaret ja mantereen alueet, jotka ovat muutoin olosuhteiltaan saaristoon verrattavissa.

Saariston käsitteen tarkentaminen on hyvä asia. On tärkeää, että meriympäristön aiheuttamia erityisolosuhteita ei väheksytä.

Kommentit elinkeinotoiminnan tukemiseen liittyen (4 § Elinkeinotoiminnan tukeminen)

Saariston elinkeinotoiminnan edistämiseksi on muun lainsäädännön mukaisia tukitoimia suunnattaessa katsottava saariston erityisolosuhteet tuen tarvetta lisääväksi tekijäksi.

Pykälään tulee sisältyä kuvaus, joka rinnastaa saariston muiden haja-asutusalueiden kanssa erityistukien osalta.

Nopeat tietoliikenneyhteydet parantavat sekä vakituisten asukkaiden että kausiasukkaiden mahdollisuuksia etätöihin ja elinkeinotoiminnan harjoittamiseen. Nopeiden yhteyksien laajentamiselle saaristossa ei ole kaupallista kiinnostusta ja siksi on tärkeää, että tietoliikenneyhteyksien laajentamiseen kohdistetaan yhteiskunnallista tukea.

Kommentit liikenne- ja kuljetuspalveluihin liittyen (5 § Liikenne- ja kuljetuspalvelut)

Valtion on pyrittävä huolehtimaan siitä, että saariston vakinaisella väestöllä on käytettävissään asumisen, toimeentulon ja välttämättömän asioinnin kannalta tarpeelliset liikenne- ja kuljetuspalvelut, sekä siitä, että nämä palvelut ovat mahdollisimman joustavat ja ilmaiset tai hinnaltaan kohtuulliset.

Milloin saariston vakinaiselle väestölle korvataan valtion varoista 1 momentissa tarkoitetuista matkoista aiheutuneita kustannuksia, on vesitse tehty matka otettava huomioon lisäkustannuksena siten kuin erikseen säädetään.

Liikenteen tulee ottaa huomioon sekä vakituisten asukkaiden ensisijaiset yhteydet (työ, koulu ja vapaa-aika) että saariston muut elinedellytykset. Tämä sisältää myös sujuvat yhteydet sekä elinkeinoelämälle että kausiasukkaille ja matkailijoille. Saaristoliikenteen tulee olla maksutonta tai kohtuullisesti hinnoiteltua. Joukkoliikenteen matkaketjujen kehittäminen sekä maalla että merellä on tärkeää saariston saavutettavuuden parantamiseksi sekä vakituksille asukkaille että kausiasukkaille ja muille kävijöille.

Kommentit peruspalveluihin ja erityispalveluihin liittyen (6 § Peruspalvelut ja erityispalvelut)

Sen lisäksi, mitä 5 §:ssä on säädetty, valtion ja kuntien on huolehdittava siitä, että saariston vakinaisella väestöllä on käytettävissään muut peruspalvelut sekä saaristo-oloissa tarvittavat erityispalvelut kohtuullisin kustannuksin ja kohtuullisella etäisyydellä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuiksi peruspalveluiksi katsotaan terveys- ja sosiaalitoimen, koulu- ja kulttuuritoimen, kaupan ja tietoliikenteen tavanomaiset lähipalvelut sekä sähköenergia.

Turvatut ja kohtuullisessa ajassa saavutettavat peruspalvelut ovat elävän saariston edellytys. Saariston kaksikielisyys ja haastavat liikenneyhteydet on otettava huomioon. Nopeat, hyvin toimivat verkkoyhteydet ovat perustarve nykypäivän yhteiskunnassa, ja ne on otettava mukaan tämän pykälän alle. On tärkeä muistaa, että saaristo-olosuhteissa matkustusajaksi on tärkeämpi käsite kuin "kohtuullinen etäisyys".

Kommentit valtion työpaikkoihin liittyen (7 § Valtion työpaikat)

Valtion tulee työnantajana pyrkiä turvaamaan saaristossa olevat valtion työpaikat. Jos valtion virasto tai laitos aikoo vähentää työpaikkoja saaristokunnassa tai muun kunnan saaristo-osassa, on asiasta ensin pyydettävä saaristoasiain neuvottelukunnan lausunto, joka on päätöksenteossa ja muussa toiminnassa pyrittävä ottamaan huomioon.

Kaikki saariston työpaikat ovat erittäin tärkeitä, myös puolustuspoliittisesta näkökulmasta. Vaikka yksityinen yrittäjyys lisääntyykin, on erittäin tärkeää, että saaristossa ja haja-asutusalueilla on valtiollisia, alueellisia ja kunnallisia työpaikkoja. Läsnäolo saaristoyhteiskunnassa luo ymmärrystä olemassa oleville erityisille haasteille, ja se voi mahdollisesti mahdollistaa myös uusia luovia saariston palveluja kehittäviä ratkaisuja. Etätyön mahdollistava digitaalinen kehitys luo täysin uudet mahdollisuudet harjoittaa toimintaa saaristossa.

Kommentit alueiden käytön suunnitteluun liittyen (8 § Alueiden käytön suunnittelu)

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) mukaisissa kaavoissa sekä muissa vastaavissa suunnitelmissa, jotka koskevat saaristoa ja siihen kuuluvia vesialueita, on erityisesti otettava huomioon 2 §:ssä säädetyt tavoitteet. (5.2.1999/145)

Saaristoalueita koskevia valtakunnallisia ympäristönsuojelua tai rakentamista koskevia suunnitelmia valmisteltaessa on kuultava saaristoasiain neuvottelukuntaa. (10.12.1993/1138)

Kaikessa suunnittelussa tärkeässä asemassa on asukkaiden ja viranomaisten välinen toimiva vuoropuhelu.

Kommentit saaristokuntaan liittyen (9 § Saaristokunta)

Valtioneuvosto määrää saaristokunniksi ne kunnat, joissa saaristo-olot ovat olennaisena esteenä kunnan kehitykselle. Valtioneuvosto voi erityisestä syystä päättää, että saaristokuntaa koskevia säännöksiä sovelletaan myös muun kunnan saaristo-osaan.

Saaristokuntia ja kunnan saaristo-osa määrättäessä on perusteena pidettävä saariston vakinaisen väestön määrää ja sen osuutta kunnan väestöstä sekä liikenneoloja ja peruspalvelujen saannin vaikeutta.

Nykyisessä pykälässä on listattu lähtökohtaisesti oikeat asiat, jotka tulisi huomioida saaristoisen kunnan määrittämisessä, mutta lisäksi huomioitavaksi tulisi ottaa saariston kausiasukkaat. Saaristolisa tulee maksaa valtionosuuksina saaristoisten olosuhteiden tuoman olosuhdehaitan perusteella. Ne tulee vahvistaa pitkäjännitteisesti, mikä luo vakautta, ja kunnat uskaltavat panostaa saaristokysymyksiin ja tehdä pitkäaikaisia, sitovia päätöksiä erilaisista palvelumuodoista.

Kommentit saaristokunnan taloudelliseen asemaan liittyen (10 § Saaristokunnan taloudellinen asema)

Suunnattaessa tukitoimia 9 §:ssä tarkoitetuille kunnille on määrään vaikuttavana tekijänä otettava huomioon kunnan taloudellinen asema, jollei muualla ole toisin säädetty tai määrätty.

Lain kirjaus ei ole ajantasainen ja se on menettänyt merkityksensä. Paraisten kaupunki tukee pykälän poistamista tarpeettomana.

Kommentit saaristoasioiden hoitoon kunnassa liittyen (11 § Saaristoasioiden hoito kunnassa)

Kunnan on järjestettävä saaristoasioiden hallinto niin, että tässä laissa kunnalle määrätty tehtävät tulevat asianmukaisesti hoidetuiksi.

Kunnilla tulee edelleen olla toimivalta päättää itse saaristoasioiden hoidon järjestämisestä.

Kommentit ympäristönhoitoavustukseen liittyen (12 § Ympäristönhoitoavustus)

Valtion tulo- ja menoarvion rajoissa voidaan 9 §:ssä tarkoitetulle kunnalle tai kuntalaissa (410/2015) tarkoitetulle tällaisen kunnan jäsenelle myöntää avustusta toimenpiteisiin, jotka koskevat saaristoluonnon suojelemista taikka saariston maisemakuvan säilyttämistä tai parantamista. Avustusta voidaan myöntää mainitunlaisiin toimenpiteisiin myös yhdistykselle tai säätiölle, jonka tarkoituksena on luonnonsuojelun tai ympäristöhoidon edistäminen.

Avustuksen myöntää hakemuksesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Ympäristöministeriö vahvistaa saaristoasiain neuvottelukuntaa kuultuaan käyttöperusteet sekä alueelliset avustuskiintiöt sen jälkeen, kun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ovat toimittaneet ministeriölle yhteenvedot hakemuksista.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus hoitaa avustuksen maksamista, valvontaa ja takaisinperintää koskevat valtion-avustuslain (688/2001) 12, 19, 21 ja 22 §:n mukaiset tehtävät. Lisäksi kehittämis- ja hallintokeskus hoitaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lisäksi valtionavustuslain 15 §:n mukaisia valvontatehtäviä.

Ajatusta pykälän laajemmasta tulkinnasta kannatetaan. Tällä olisi myönteinen vaikutus kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden ympäristöjen säilyttämiseen.

Kommentit saaristoasiain neuvottelukuntaan liittyen (14 § Saaristoasiain neuvottelukunta)

Saaristoasiain neuvottelukunta täyttää tärkeän tehtävän saaristoasioiden seurannan ja myönteisen kehityksen edistämisen osalta.

Muuta kommentoitavaa saaristolain päivittämiseen liittyen

-

Oheismateriaali

Maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntö 17.11.2022, VN/30787/2022
Arviomuistio saaristolain päivittämistarpeista
Muistiinpanot Paraisilla pidetystä Saaristoasiain neuvottelukunnan (SANK) aluekokouksesta
Houtskarın, Iniön ja Nauvon lautakuntien kommentit

Esittelijä

Elinvoimapäällikkö Maria Leppäkari, puh. 040 525 8995
etunimi.sukunimi@parainen.fi

Päätösehdotus

Saaristolautakunta antaa edellä esitetyn lausuntonaan maa- ja metsätalousministeriön arviomuistiosta saaristolain päivittämistarpeista.

Päätös

Saaristolautakunta hyväksyy lausunnon seuraavin lisäyksin:

Muuta kommentoitavaa saaristolain päivittämiseen liittyen
Yksityisten vaijerilossien rahoitus on otettava huomioon uudessa saaristolaissa.
Yhdenvertaisuus- ja saavutettavuusperiaatteita on sovellettava myös niihin, jotka ovat riippuvaisia yksityisistä losseista ja ylläpitävät niitä.

Saaristo on maallemme voimavara. Se on ainutlaatuinen ja kehittämisen arvoinen. Saaristolaiset ovat innovatiivisia ja pitävät huolta yhteisöstään ja luonnosta. Matkailualalla on oikein tuettuna suuret mahdollisuudet kehittää saaristosta jotain kaunista, joka on saavutettavissa ympäri vuoden kestäväällä tavalla.

Saaristolautakunta ehdottaa, että kaupunginhallitus hyväksyy lausunnon.

Pykälä tarkastettiin välittömästi.

Jakelu

Kaupunginhallituksen päätöksen jälkeen: Maa- ja metsätalousministeriö sivuston lausuntopalvelu.fi kautta
